

**TOESPRAAK DOOR BURGEMEESTER JON HERMANS-VLOEDBELD
BIJ DE DODENHERDENKING OP 4 MEI 2017**

Dames en heren, jongens en meisjes,

Ik weet niet hoe het u, hoe het jullie vergaat... maar het raakt mij elk jaar opnieuw... dat indrukwekkende moment als er op 4 mei na het wegsterven van de laatste klanken van de Last Post een diepe stilte valt. De driekleur hangt halfstok. En iedereen zwijgt, denkt, bidt. Wat een ellende en slachtoffers heeft de Tweede Wereldoorlog veroorzaakt!

We zijn stil... vol herinnering, stil... om te herdenken, stil... uit diep respect en dankbaarheid, stil... met de hoop op 'dat nooit weer'.

Het valt mij op – en ook dat raakt mij, in positieve zin welteverstaan – dat de herdenking ruim zeventig jaar na de Tweede Wereldoorlog nog zo veel mensen blijft trekken. Niet alleen ouderen, maar ook veel jongeren.

'In het verleden ligt het heden, in het nu wat worden zal'. Aan deze uitspraak van de bekende dichter Bilderdijk moest ik deze week denken. Dat is als het om de werkelijkheid van deze wereld gaat helemaal waar. Je kunt vandaag niet begrijpen zonder gisteren, en je kunt morgen alleen maar vorm geven vanuit vandaag.

Dames en heren, jongens en meisjes,

De mensen die de oorlog nog bewust hebben meegemaakt, die nog gemakkelijk het gevoel van vreugde en opluchting kunnen terugroepen dat zij beleefden bij de bevrijding, behoren tot een uitstervende generatie.

En elk jaar neemt het aantal 'oog- en oorgetuigen' van de Tweede Wereldoorlog af.

Dit laat tegelijkertijd zien hoe ongelooflijk belangrijk het jaarthema 2017 is van het Nationaal Comité 4 en 5 mei: Geef vrijheid door... de kracht van het persoonlijke verhaal.

Dit verklaart waarom het dagboek van Anne Frank nog steeds een van de meest gelezen boeken ter wereld is. Waarom de musical Soldaat van Oranje, losjes gebaseerd op het levensverhaal van Engelandvaarder Erik Hazelhoff Roelfzema, al langer op de planken staat dan de oorlog in Nederland duurde. Dat geldt, in Nederland althans, evenzeer voor de verhalen over de fictieve hoofdpersonen uit Oorlogswinter van Jan Terlouw en Oeroeg van Hella Haasse.

Het is geen wonder, zo schreef hoofdredacteur van weekblad Elsevier Arendo Joustra in zijn bijdrage bij het jaarthema, dat deze persoonlijke verhalen over de Tweede Wereldoorlog en de dekolonisatie van Nederlands-Indië zo populair zijn. Ze ontroeren omdat ze de essentie van het leven heel nabij brengen. Ze gaan over moed en opoffering. Maar ook over de duistere kanten van de mens. Over dood uiteraard en over diepgevoelde ellende, pijn, angst, onmacht en vernedering. Over verraad, leugens en lafheid.

En over de geknakte levens van militairen van 19, 20, 21 lentes jong. Die nooit ouder zijn geworden. Die nooit de kans kregen hun eigen baby te horen kraaien of hun ouders te begraven. En over de miljoenen die zijn vermoord en niet eens een graf hebben.

Persoonlijke verhalen over de oorlog, elke oorlog, zijn nooit zomaar verhalen, ze staan niet op zichzelf. Er hangt de schaduw overheen van de wereldgeschiedenis. Een seconde verder en je verkeert in het nog steeds onvoorstelbare verhaal van de massamoord. Of in het verhaal over de oorlog in Nederlands-Indië. Of in een overzeese strijd in de tegenwoordige

tijd, om vrouwen en meisjes te behoeden voor verkrachting, mannen voor onthoofding. Het grote verhaal van geopolitiek en genocide.

Van een voetnoot in een overzichtswerk, tot een eigen (auto)biografie. Zo is in de afgelopen decennia het grote verhaal over de oorlog, de verovering, de veldslagen, de jaartallen en de uiteindelijke bevrijding, ingevuld door talloze 'kleine' verhalen. Samen vormen ze een mozaïek dat op geheel eigen wijze het grote verhaal nogmaals vertelt en de geschiedenis aanraakbaar maakt en het abstracte invoelbaar. En ze doen beseffen hoe het is om in vrijheid te leven, zonder nachtelijke razzia's en zonder te buigen voor een vreemde, wrede overheerser.

Deze verhalen moeten worden verteld. Ook zeventig jaar na dato. Steeds vaker zijn de boeken die over de Tweede Wereldoorlog verschijnen, biografieën, familieverhalen en memoires.

Als verhaal in een bundel, zoals 'De executie van oom Koen', waarin journalist Simon Rozendaal beschrijft hoe de broer van zijn vader op 16 juli 1944 in de duinen standrechtelijk werd geëxecuteerd vanwege zijn deelname aan het verzet.

Of als onderdeel van een autobiografie, zoals de herinneringen van acteur Willem Nijholt, die in 'Een ongeduldig verlangen' indringend het leven in een jappenkamp schetst, het plezier van de bewakers bij het doodslaan van vrouwen en zijn bibberende aankomst in grijs Nederland.

Of, om dichterbij huis te blijven, de verhalen van de voormalige leden van Verzetsgroep Zinkweg in het boek 'Uit trouw geboren'. Dit boek is het resultaat van een studie naar het verzet in Oud-Beijerland.

Dames en heren, jongens en meisjes,

Het onbevattelijke en intens slechte waartoe de mens in staat is, werd het meest zichtbaar in Auschwitz en Birkenau. Dat wordt nóg duidelijker bij het lezen van het boek 'Is dit een mens' van de Italiaanse Jood Primo Levi. Daarin beschrijft hij zijn mensonterende en onmenselijke

kampervaringen. En hoe mensen zich gedragen onder extreme omstandigheden. Bij het lezen vraag je jezelf vertwijfeld af: Hoe is het mogelijk dat al die gruwelijkheden zich hebben kunnen voordoen? Dat mag niet weer gebeuren.

Dit doet een dringend beroep op ons allemaal om de herinnering aan de oorlog levend te houden. Vooral ook omdat het getal van mensen met 'echte' herinneringen als maar kleiner wordt. "En dat is goed. Het is heerlijk", zo vertelt oud-politicus en schrijver Jan Terlouw, "om te kunnen zeggen: Ik ben van ná de oorlog. Ik heb de oorlog niet meegemaakt en ik hoop er nooit een mee te maken".

Herinneren, gedenken en herdenken... helpt. Laten we dat in ieder geval blijven doen.

Want het is waar... in het heden ligt het verleden, in het nu wat worden zal!

We waren stil...vol herinnering aan alle verschrikkingen. Stil...om te herdenken, Stil uit respect en dankbaarheid, stil...met hoop op 'dat nooit weer'.

Dank u wel.